

TabuTémák – társadalmi nem, szexuális orientáció és fogyatékoság

Szerkesztői előszó a *Gyermeknevelés Online Tudományos Folyóirat* 2016/3 számhoz

A társadalmi nemek kutatása több évtizede vált vezető témává a társadalom- és irodalomtudományok területén. A pszichológia tudományterületén belüli térnyerése után lassan a pedagógia tudományát is meghódítja a genderszemlélet. Ennek a megközelítésnek a szellemében válogattuk össze jelen számunk tanulmányait, természetesen nem célozva a tématerület teljességének lefedését, mivel az enciklopédiákat töltene meg. Tematikus számunk témakörei a viszonylag erős empirikus megalapozottsággal bíró nemisztereotípiakutatástól kiindulva haladnak a sokkal több vitát kiváltó nemi identitás- és szexuálisorientáció-variációk tárgyalásán keresztül olyan interdiszciplináris témákig, mint a fogyatékosággal élő vagy egyéb okból sajátos nevelési igényű gyermekek nemi identitása és szexuális nevelése.

Kalcsó Réka és F. Lassú Zsuzsa tanulmánya a nemi sztereotípiák vizsgálatát célzó empirikus kutatás eredményeit összegezi, összevetve a 2015-ben, óvodás gyermekekkel végzett kutatás eredményeit régebbi sztereotípiakutatásokkal. Tanulmányukban az óvodapedagógus nemét, mint fontos sztereotípiaképző tényezőt feltételezték, melyet ugyan nem erősítettek meg eredményeik, azonban azok továbbgondolása lényeges pedagógiai kérdéseket, fejlesztési lehetőségeket vet fel.

Ilyen pedagógiai lehetőség a tematikus rovat második tanulmányában tárgyalt nemisztereotípiellenes svéd pedagógiai gyakorlat, illetve az ezzel párhuzamba állított, elsősorban az Egyesült Államokban elterjedt nemileg szegregált oktatás (*F. Lassú*, jelen szám). Mindkét országban a nemi esélyegyenlőség növelése a cél, melyet más eszközökön keresztül kívánnak elérni – ezeket mutatja be a tanulmány, felvetve a hazai genderpedagógiai kezdeményezések szükségességét is.

A skandináv országok a nemi esélyegyenlőség minden területén elől járnak, így a szexuális kisebbségekkel szembeni megítélés, antidiszkriminatív gyakorlat, nemi nevelés és érzékenyítés témakörében is. A legtöbb országban azonban a többségitől eltérő nemi identitás és szexuális orientáció tabuként kezelt, láthatatlan és elnyomott közösségekbe száműzött „magánügy”, melyet a gyermeknevelés területén végképp elhallgatunk. *Főglein Karola* tanulmánya a transzneműség témakörébe vezeti be az olvasót, megnyitva ezzel a témáról való nyílt és elfogadó gondolkodás lehetőségét a gyermeknevelés területén is. Írása a kapcsolódó legfontosabb fogalmak és elméleti modellek tisztázásával, a kapcsolódó nevelési és társadalmi kérdések felvetésével segíti a szülők és nevelők tájékozódását ezen a kevésbé ismert területen.

Hazánkban is folyó, ideológiai vonatkozásoktól sem mentes vitába kapcsolódik be *Román Boglárka* tanulmányával a homoszexualitáshoz kapcsolódó konverziós és affirmatív terápiák bemutatásával. Írásában röviden áttekinti a homoszexualitást magyarázó megközelítéseket is, noha hangsúlyozza azok irreleváns voltát az elfogadás, esélyegyenlőség, diszkriminációmentes viszonyulás megteremtésével kapcsolatban. Az egymással ellentétes terápiás megközelítések hatékonyságát bemutató kutatási eredmények összegzése mellett célja elsősorban a szülők és nevelők érzékenyítése, az elfogadó attitűd növelése.

Ha van terület, amely a szexualitás és nemi nevelés tekintetében még inkább elhallgatott, az a fogyatékosággal élő személyek nemi fejlődése, szexuális egészsége és nemi önrendelkezése. *Zechmeister Andrea* tanulmánya ezt a tabuként kezelt területet tárgyalja, és mutatja be a kérdéshez kapcsolódó legfontosabb hazai és nemzetközi eredményeket, megközelítéseket, valamint saját iskolájának jó gyakorlatát. Mivel a többségi pedagógia vonatkozásában sincs túl sok ilyen jó gyakorlat, ezért a tanulmányban ismertetett kezdeményezés példaértékű lehet.

Szintén a sajátos nevelési igény és a nemi fejlődés metszéspontjában készült *Lukács Szandra* tanulmánya, amely egy kismintás kutatás eredményein keresztül tárgyalja a nemi identitás fejlődése és az autizmus spektrumzavar összefüggését. Az autizmus spektrumzavar kialakulásának okairól, hasonlóan a többségitől eltérő szexuális orientáció kialakulásához, számos tudománytalan, de sokat idézett magyarázat vált ismertté, ezért különösen fontos, hogy a tudományterületen született bizonyítékokon alapuló magyarázatok a lehető legtöbb fórumon megjelenjenek, elérve szülőkhöz, nevelőkhöz.

A tematikus szám hat tanulmánya a teljesség igénye nélkül kínál izgalmas betekintést egy kevésbé tárgyalt tématerület pedagógiai, gyógypedagógiai és pszichológiai vonatkozásaiba, elindítva és folytatva a neveléstudományi szakemberek, szülők és nevelők szakmai tudásának mélyítését.

F. Lassú Zsuzsa